

ולא תהי למאות ממשלה

ה מעמד של כרמל ברכס, לחש חיים טומול.
 ברכס דגל בניכור בתיאטרון. והניכור היה, כאילו, סיסמת הערב. ניכור מרגשות. שליטה עצמית. הסתכלות מבחוץ, מן הצד.

במשך שבע שעות השתדלו הכל לשמור על קורדונו. גם כאשר עמדה ההתרגשות באולם כעשן סמיד, גם כאשר עלו הדמעות בעיני הנשים, וגם הגברים, ידעו הכל שהם צריכים לשלוט בעצמם, כפי שעשה דן בךאמוץ עצמו. וכך התחלפו, במהלך השעות, קולות צחוק ובריחה, גיחות, ניתוחים רפואיים ובריחות, עד שלפעמים היה קשה לדעת אם פלוגי בוכה מרוב צחוק או מרוב כאב, או משהניחם גם יחד.

ורק בסוף, ברקות האחרונות ממש, התפוצצה המתיחות, ההתרגשות עלתה על גדותיה, וקולות של בכי עלו באולם ועל הבימה. הניכור של ברכס פינה את מקומו לקאתארויס של טרגדיה יוונית.

מיום קינן לא רצה לשאת דברים על דן בךאמוץ, ידידו יריבו במשך שנים רבות. הוא רצה שדן יציג לו שאלות. דן לא רצה לשאול. על כן הציע עמוס לשייר לדן שיר.

הוא נטל ליריו את הגיטרה של אחד האמנים, ושר: "חיילים אלמונים הננו בלי מדים / מסביבנו אימה וצל-מות. / כולנו גוייסנו לכל החיים / משורה ישחרר רק המוות..."

הכל הבינו את המשמעות. קינן לא שר את שירו של יאיר במובנו הפשוט. הוא התכוון לכל בנייהאדם. הרי כל אלה החיים הם חיילים אלמונים, ללא מדים, המנסים להחזיק מעמד בעולם של אימה וצלמות, עד שמשחרר אותם המוות.
 דן בךאמוץ הבין היטב.

ל השירים שינו את משמעותם באותן השעות. כל שיר כאילו נכתב למען דן בךאמוץ, למען הערב הזה. כאשר שרה ריטצה "הכניסיני תחת כנפיך..." זה חלל להיות שיר של ביאליק, שנכתב לפני שני דורות. זה הפך לשיר שנכתב במיוחד לערב זה.

כאשר שרה חווה אלברשטיין שיר על ההורים הפולנים, זה היה שיר לדן. הוריה היו מיוודים עם דן, והוא נעשה חלק מהמישפחה. סיפרה חווה: כאשר דן עשה משהו טוב, ריברו הוריה על "דן שלנו". כאשר עשה משהו שלא מצא חן בעיניהם, כמו לכתוב יוונים זה לא הכן. ריברו על "דן שלך".

שסיפר הפרופסור מיכאל סלדמן על הצורה שבה מתפשט הסרטון בנגוף, באובייקטיביות הקריה של פרשן צבאי המתאר את המהלך של קרב, היה קשה לשאת זאת. וכאשר קרא דן לבימה את רופאו, הפרופ' הארי ברנר, הודעקו אחרים. "לא רוצים לשמוע! מי צריך את זה?" קרא איציה מזמבוש, דן איים לזרוק אותו מהאולם. בעזרת צילום נרטגן תיאר הרופא כיצד עברו גרורות-הסרטון של דן מן המעי הגס אל הכבד. בדברים יבשים ענה לשאלותיו של דן על הרכיבים לעצירת המחלה, על הסיכויים שיש לכך, על תחזית-החיים הממוצעת לאדם במצב כזה. (שמונה חודשים) אמר. מקסימום שנה וחצי, מינר מום שלוש חודשים.

הרופא גם שם את הרגש על חשיבות הערב מבחינתו: להביא לאנשים את המודעות למחלה. הנה, אפילו כאן עישנו, למרות שהכול יודעים שהעישון גורם לסרטון. אתם לא רוצים לדעת. אתם מרחיקים. ולעומת זאת, על דן: מעולם לא פגשתי אדם כמוהו, הרוצה לדעת את כל האמת על מצבו, לפרטי-הפרטים.

כשירד הרופא, התפרץ אריק לביא. הוא רצה לחקור אותו על כל מיני המצאות רפואיות. גם אותו איים דן לסלק מהאולם. אני לא רוצה לשמוע! אמר. לא רוצה באשליה! אני רוצה להתכונן לגרוע ביותר, ואם יהיו הפתעות — אני מוכן להיות מופתע לטובה...

א היה עוד ערב כזה. לא בארץ. לא בארץ אחרת. לא בסיפרות, מאז ימי רומא העתיקה. זה יכול היה לגלוש בקלות להצגה מזויפת, לקישש מורכבי, לבדיחה מאקאברית, לערב של נוסטלגיה רטובה או חשיפה עצמית מביכה. אבל זה היה ערב של כנות וטוטאליות. ערב שלא התגנב אליו אף צליל מזויף אחר, ערב של האבתיאמת, שבו קשוחים ומטורגרים פתחו לרגע את סגור-ליבם ואמרו מה שאולי רצו להגיד מזמן, ולא העזו.
 על הכל ריחף הקסם האישי המיוחד של דן בךאמוץ

צצמו, קסם שהגיע בערב הזה לשיא. עור לידו יענקל'ה אגמון, שהנהיג את מחצית הערב כיד בטוחה. הכל הוכן היטב מראש במשך שבועות, עלידי ועדה של חברים — ובכל זאת היה הכל ספונטאני לגמרי, מפני שאי אפשר היה שלא לדבר מן הלב.

תיקי העולם הזה וזכרים את הקטע שכתב דן בךאמוץ בשבועון זה בשנות ה-50 על הפועתו בסצנה בת כמה שניות בסרט חשמלית ושמה תנוקה. שתי המילים שאמר בסרט ("היי מיטשו") הפכו סיסמה, מאז אותה רשימה משעשעת.

מוטי קירשנבויים בנה על כמה שניות אלו סרט קצר, משעשע עד כדי כך שהקהל כולו התגלגל מצחוק. והיי פנינה שתישמר.

אם דן יילך, מי יהיה המנגן בבית-הזונות? שאלה של **עמוס עוז**. ואחריה בדיחה של הנשיא הארי טרומן: לשפ"ט את הרגל בצעירותו, הוצעו לו שני תפקידים: להיבחר כשריף בעירו או לנגן בבית-הזונות. טרומן בחר בתפקיד השריף, ומשם עלה בשלבי הסולם הפוליטי עד שהגיע לבית הלבן.

"עשיתי לי חשבון", אמר טרומן, "אם אכשל כשריף, אוכל לנגן בבית-הזונות. אבל אם אכשל בבית-הזונות, לא אוכל להיבחר כשריף. אבל בעצם זה לא היה כל-כך חשוב, כי בסוף למדתי שאין כל הבדל בין הפוליטיקה ובית-זון גות".

דן קרא קטעים מספריו. מיכתב שכתב כאילו מעולם האמת לחיים חפר, אחרי שלקה במחלת-לב. וקטע ארוך על המוות, שכתב כאשר היה רחוק ממוות.

אם ימות, כתב, ירגישו בכך רק על פי הריח, מפני שגופתו תשכב לברה ביריה. השכנים יריחו ויקראו למיש"טרה, שתפרוץ את החדר.
 לו לא איכפת מה יעשו בגופה. הגוף הוא כסך-הכל מיווודה ישנה, שבה גרה הנשמה. אפשר לעשות מעצמותיו אהיל, או כפתורים. אם אכן תהיה תחזית-המתים, יוכל המשיח גם להחיות את הכפתור.

קודת-השבירה נאה לגמרי בסוף, קרוב לחצות, כאי שר קרא דן קטע מסיפרו. קטע מוזעזע על פגישתו האחרונה עם אמו, שליוותה אותו לעירייה-החווה, שמשם יצאה הרכבת בדרך לארץ. דן הקטן, בן ה-13, רצה לצאת לדרך במהירות האפשרית, כדי להגיע לארץ החדשה, לארץ של חולות ותמרים ושמיים כחולים. הוא לא הבין את פשר דמעותיה.

במשך כל השנים האלה, שבהן טען דן בךאמוץ שהוא צבר ילדי תל-אביב, שבהן התכחש להוריו בפולין, בוראי רדפה אותו התמונה הזאת.
 עכשיו, כשקרא את הקטע, נחנק לפתע מרדמות. קרא ונחנק, קרא ונחנק.

מוזעזע דווקא ברגע זה: **רחל אבנרי**: אולי מפני שכל המעמד חוזר על עצמו. שוב פרידה. במקום עיני האם, אשר ידעה כי לא תראה עוד את בנה, תלויות בו עתה עיני כל ידידיו ואוהביו, מנסות לחרות בזיכרון כל תו מפניו. וגם הם יודעים שהוא יוצא לארץ רחוקה ולא-נודעת.

לפני קטע זה עלתה לבימה יהודית רביץ ושרה את השיר טלחוח ואחרי הקטע עלתה נורית גלרון, שהתיחלה לשיר "כי האדם עץ-שדה..." אחרי השורה השניה, לא יכלה להמשיך. היא פרצה בככי. יהודית, שליוותה אותה בגיטרה, סיימה את השיר.

ואו פרצו כל הרגשות העצורים החוצה, ואי אפשר היה עוד לשלוט בהם.

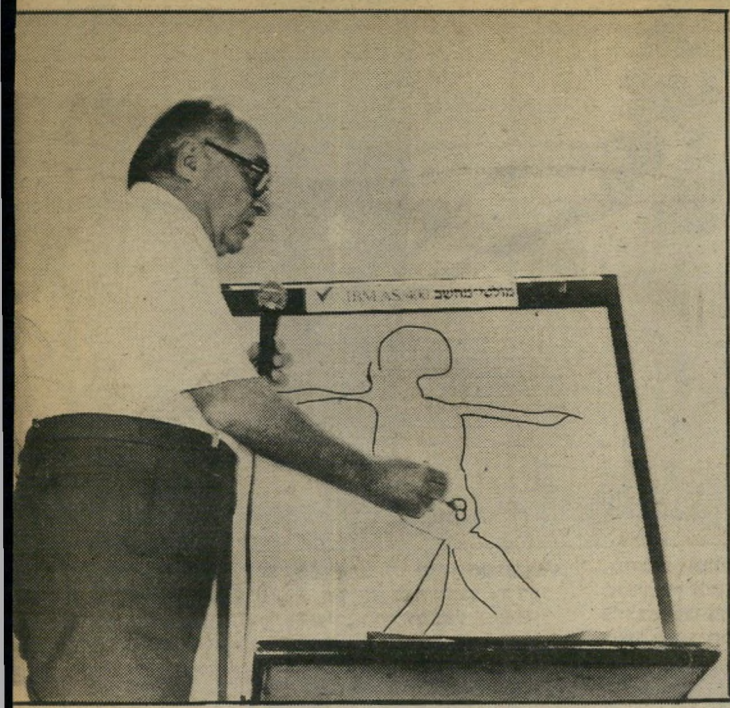
תאמינו לי, כמה שקשה לכם להיפרד ממני, לי קשה יותר להיפרד מכם, אמר דן בךאמוץ, בסיום הערב, ולגם מבקבוקהוויסקי שעמד לידו. בבקבוק היה תה. לפני היציאה נזכר לפתע: "אוי, שכחתי את המתנות! הכנת לי לכם מתנות!"

בחוק, במיסדרון, מסודרות לפי אלף-בית, היו המתנות — מתנה לכל אחד מן המוזמנים. חפצים מאוספו של דן, פלאקאטים, אובייקטים אחרים, ולכל אחד תוספת של כמה מילות-מוכרת, ככתב-ידו של דן.

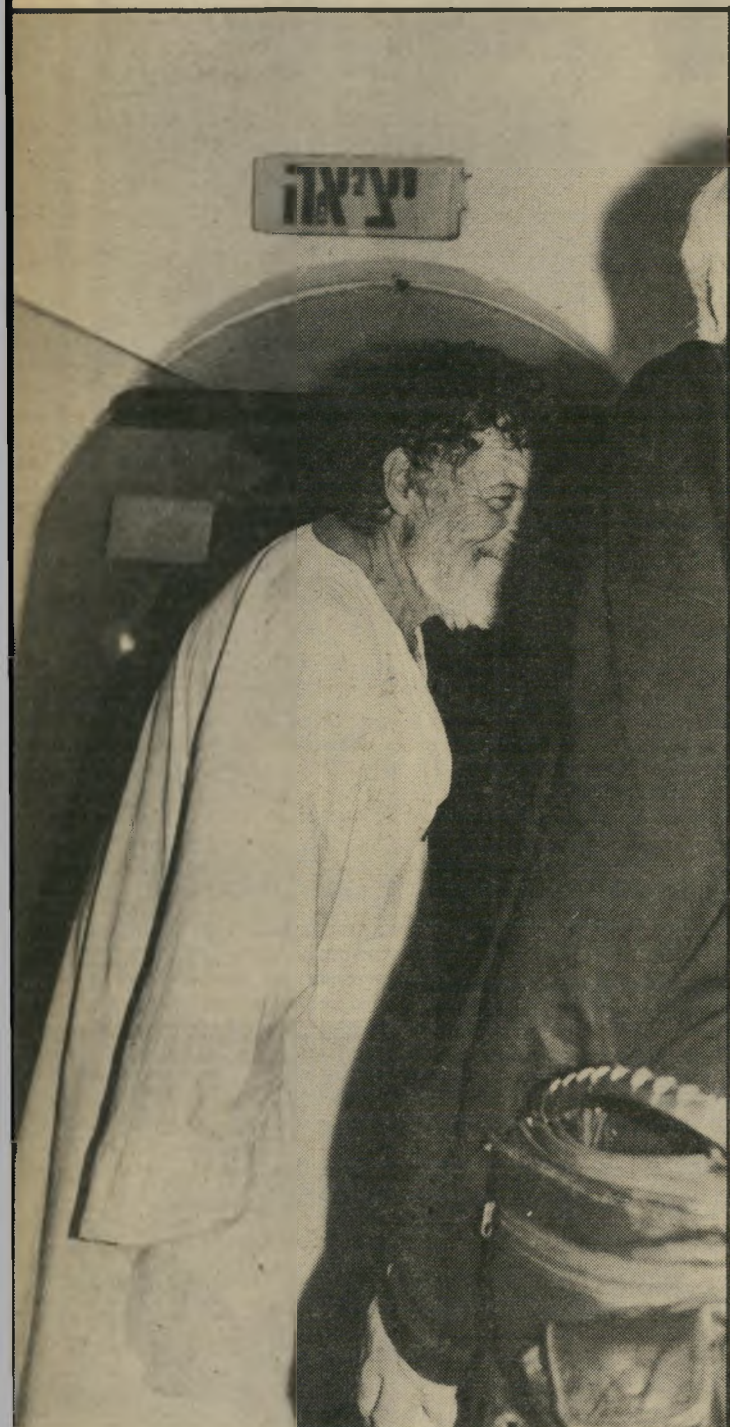
"ערב מצמרר!" אמר קינן עוד בראשית הערב. מצמרר. מתוח, מרגש. חווייה שכמותה יש רק אחת בחיים. לעולם לא יעזו איש לחזור על כך.

כאשר יצאו היורדים — והם שני שלישים של הייתה-התרת בות בארץ — היה נדמה לכל אחד מהם כאילו נטשו עד רק במטחנה של רגשות.

א.א.
צילמה: רחל אבנרי

דרך הסרטן הפרופסור מיכאל סלדמן מסביר לקהל, בעזרת תרשימים, את התקדמות תאי-הסרטן בגופו של דן. בציור זה סימן את המקום שבו לקה דן בראשונה במחלה, במעי הגס.

יציאה בגמר הערב, בחצות, אחרי שבע שעות מתוחות, יוצא דן מן האולם, כשהוא מחייך. דן לבש, כדרכו, גלביה לבנה ונעל סנדלים. לפני כן קרא מאיר שלו שיר של אביו, יצחק, שאמר שיש להגיד את שיבחס של אנשים בעודם בחייהם, ולא לחכות עד אחרי מותם.